

Grote stranding na novemberstorm – Deel 4: eikapsels van de hondshaai *Scyliorhinus canicula* en strandingen van de braam *Brama brama*

Marie-Thérèse Vanhaelen

Toen ik op 9 december 2008 terug aan zee was, lagen er nog steeds aanspoelselresten in de stormlijn van 25 november en springvloedlijn van 27 november over de ganse lengte van de Schipgatduinen tussen Oostduinkerke-dijk en Koksijde-dijk; het betrof vooral drijvend materiaal begroeid met tal van interessante organismen. Deze worden besproken, elders in dit nummer.

Er brak nu een nieuwe periode van westen- en noordenwind aan, die zou duren tot 17 december 2008.

Die dag, 9 december, begonnen ineens meerdere omvangrijke trossen met eikapsels van het hondshaaitje *Scyliorhinus canicula* aan te spoelen : eerst te Oostduinkerke en Koksijde, later ook in De Panne, Sint-Idesbald en Lombardsijde, alleen van Nieuwpoort kregen we geen meldingen. (Foto 1)

Foto 1. Eikapsels hondshaai *Scyliorhinus canicula*
(Foto: Marc Panneels)

Het verschijnsel is al enkele jaren aan de gang : vanaf 2005 werden enkele trossen van 8 à 9 exemplaren gemeld door René Billiau.

Op 31 mei 2007 vond ik een tros van 14, waarvan één met dooier in De Panne en op 5 februari 2008 één tros met 16 eikapsels te Koksijde. Op 17februari 2008 raapte Franky Bauwens in Lombardsijde reeds een grotere tros met 42 ineengestringelde kapsels. Annemie Luca meldde een tros van een tiental, waaronder 2 met een dooier, bij Ster der Zee in oktober 2008.

En nu in december 2008 heeft deze reuzenstranding plaats : een lijst van de vondsten (tabel 1) geeft de lezer dadelijk een idee van de omvang; waarschijnlijk werden alle gestrande trossen zelfs niet gemeld en gedeeltelijk opgeruimd door de gemeentediensten. De vloedlijn was op 9 november reeds opgekuist toen ik er aankwam.

Datum	Vindplaats	Aantal	Bijzonderheden	Waarnemer
5 - 10	KOK	1 tros met 10-tal kapsels	2 met dooier	A.L
22-11	DP	los : 32		RB
9 - 12	ODK-KOK(Schipgat)	1 tros van 12 kapsels		MV
		1 tros van 6 kapsels		
		los : 2		
10-12	ODK-KOK(Schipgat)	1 tros van 36	1 levend embryo	MV
		1 tros van 22		
		los : 1		
11-12	DP	1 tros van 36		WW
		1 tros van 26		
		1 tros van 23		
		1 tros van 9		
		1 tros van 8		
		1 tros van 3		
		los : 5		
12-12	DP (Westhoek)	1 tros van 52		RB
		1 tros van 15		
		los : 6		
	DP (dijk)	1 tros van 20		
		1 tros van 20		
		1 tros van 18		
		1 tros van 7		
		1 tros van 5		
		1 tros van 3		
		los : 30		
	DP	1 tros van 26		KV

		1 tros van 22		
13-12	LOM	1 tros van 104 kapsels		FB
	ODK-KOK(Schipgat)	1 tros van 8		MV
14-12	KOK(Ster der Zee)-SIB	1 tros van 23	1 met dooier	MV
			1 met dooierresten	
		1 tros van 7		
		1 tros van 2		
		los : 3		
15-12	KOK(Ster der Zee)	1 tros van 38	1 met dooierresten	MV
		Los : 2		
17-12	DP	1 tros van 8		RB
		Los: 9		

<u>Totaal</u>	LOM	104		
	ODK + KOK	159		
	DP	364		
		627		
<u>Voorlopers</u>	KOK	10		AL
	DP	32	los	RB

Totaal periode oktober 2008 tot en met december 2008	669
---	------------

Tabel: Trossen eikapsels hondshaai *Scylhiorhinus canicula* in december 2008 gestrand op de Belgische Westkust

RB - René Billiau, FB- Franky Bauwens, AL- Annemie Luca, MV – Marie-Thérèse Vanhaelen, KV – Koen Verschoore, WW Wackenier Walter
 Lom – Lombardsijde, ODK – Oostduinkerke, KOK – Koksijde, SIB – Sint-Idesbald, DP – De Panne

Het hoogtepunt van deze stranding was voor mij ongetwijfeld, toen ik op 10 februari 2008, in een tros van 36 eikapsels, opgeraapt vóór de Schipgatduinen te Koksijde, één kapsel vond waarin een levend embryoootje zat, dat nauwelijks 3 cm lang was (foto 2). Dit embryo in vroeg stadium (fig. 1) zag er uit als volgt : een grote kop, grote muil, en een zeer beweeglijke zweepstaart, de ogen goed zichtbaar; het hing met een dundradig adertje vast aan de dooier, die ook beaderd was. Toen na 7 dagen het kapsel lekte ging ook het diertje dood. Merkwaardig : de dooier stolde bij het opdrogen maar van het embryo bleef niets over. Dit kan betekenen dat het nog geen graat bezat of het in opbouw zijnde kalkstelsel nog zeer broos was.

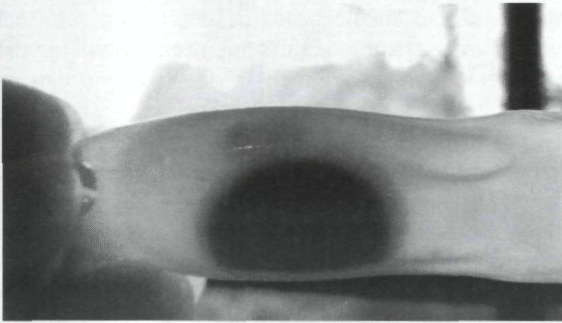

Foto 2: Eikapsel hondshaai *Scyliorhinus canicula* met embryo. (Foto: Marc Panneels)

Fig. 1 – Embryo in kapsel

In dezelfde kapseltros vond ik 3 kapsels die elk begroeid waren met een schilferige dekschelp *Pododesmus squamula*. Op 14 februari 2008 zat er in een tros van 23 kapsels opgeraapt bij Ster der Zee nóg een kapsel met beaderde, zeer verse dooier en één met een dooierrest. Alle gevonden kapsels zagen er trouwens min of meer vers uit. Eikapsels met verse dooiers en zelfs levende embryo's worden de laatste tijd blijkbaar minder zeldzaam (zie ook Vanhaelen, 2008).

Wat kan de oorzaak zijn van deze, toch tamelijk plotse toename ?

Leven er meer hondshaaitjes in de Noordzee ? Alleszins spoelen er niet meer volwassen dieren aan dan vroeger. Of zijn al deze trossen, na lange periodes zuidwestenwind met de enorme kluwens riemwier *Himanthalia elongata* noordelijk afgedreven en daarna in november 2008 bij westenwind uitgesorteerd en op de Westkust aangespoeld ?

Muus (1966) vermeldt dat hondshaaiwifjes in de lente 18 à 20 eikapsels leggen, die aan stenen en wieren worden opgehangen en dat de jongen uitkomen na 8 à 10 maand.

Wat de substraten betreft : ik vond vanaf 1979 nooit eikapsels omheen stenen gewonden; wel aan geweispons *Haliclona oculata*, aan een bundeltje lange zeespriet *Nemertesia antennina*, aan een restje bladachtig hoornwier *Flustra foliacea*, en laatst, op 24 januari 2009 aan een grote kolonie *Flustra foliacea*. In april 2001 hingen de meeste exemplaren in De Panne aan vers knotswier *Ascophylum nodosum*. Hierbij ging het steeds om één of enkele kapsels, nooit om buitengewoon omvangrijke trossen, zoals bij de huidige stranding. Tussen de dikke pakketten van december 2008 vond ik echter geen andere organismen waaraan ze zich gehecht hadden. Mogelijk waren er geen geschikte substraten aanwezig op de plaats waar wifjes hun eieren deponeerden en zijn Eierpakjes, een 20-tal per wifje aan elkaar bevestigd door 2,3,4 of- in het geval van Lombardsijde- zelfs door 5 wifjes.

De versheid van de kapsels, aanwezigheid van enkele beaderde dooiers en zelfs het aanspoelen van een levend embryootje in vroeg stadium is misschien een aanwijzing dat er binnenkort veel meer hondshaaitjes zullen rondzwemmen in de Noordzee dan de voorbije jaren.

Op 12 december 2008 zag René Billiau in De Panne een braam *Brama brama* liggen, die aangepikt werd door zwarte kraaien. Hij had een lengte van ongeveer 54 cm. Het is bijna 30 jaar geleden dat deze soort nog aanspoelde op de Belgische kust. Krijgt hij van oudere Oostendse vissers de bijnaam "oud wijf", dan is hij in Frankrijk toch gekend onder een mooiere bijnaam "Hirondelle de mer". Hij is er vooral gekend uit de Middellandse Zee en zijn vlees is smakelijk (Duborgel, 1967). Zijn algemene naam is er "Castagnole".

Op 14 december 2008 lag er een braam in de vloedlijn bij Mieke Hill, van zowat 57 cm, de helft aan de bovenzijde was helemaal verdwenen, de graat was nog aanwezig, aan de onderzijde was alleen de huid nog tamelijk intact.

Over de ganse lengte van St.-Idesbald en een deel van Koksijde waren strandwallen gevormd met massa's schelpkokers *Lanice conchilega*, poliepenkluwens en lege *Ensis-directus*, evenwijdig met de waterlijn: een zeer ongewoon zicht.

Op 19 december 2008 lagen er te Koksijde een 50-tal *Macoma baltica*-doubletten, waarvan 10 levend. Deze soort werd niet gemeld op de waarnemingslijsten van de novemberstorm.

Zo zien we dat een dagenlange storm, vóór en tijdens springtij plus een gunstige windrichting een heel gevarieerde, rijkelijke stranding oplevert en tevens een lange en boeiende nasleep ten toon spreidt op onze zandstranden.

Literatuur

- DUBORGEL, M., 1967. La pêche en mer et au bord de la mer. Librairie. Générale Française. 403 pp.
- MUUS, B. J., 1966. Zeevissengids. Zeevissen en zeevisserij in Noordwest-Europa. Elsevier, 244pp.
- VANHAELEN, M. - TH., 2008. Grote stranding na de novemberstorm 2007. Aan de Belgische Westkust. De Strandvlo, 28(1): 17-20.

**Ter Yde I
8670 Koksijde**